

A REPORTIRODALOM II.

Tájékoztatás, beszerzési források, Report-központok

Dáczér Éva

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

A jelentésirodalommal kapcsolatos tájékoztatás is sokat fejlődött az elmúlt évek során, elsősorban az azt nyomon követő referáló-indexelőlapok, bibliográfiák jóvoltából. A tájékoztatás - ma meglévő, kialakult formájában - kutatásokat összefogó, illetve jelentéseket gyűjtő, szolgáltató intézmények, ügynökségek, depozitáriumok, valamint könyvtárak kezében van. A mai napig sem született meg azonban egyetlen olyan összefogó bibliográfiai vagy egyéb tájékoztatási segédlet, szolgáltatás sem, mely a világ számottevő jelentésirodalmát válogatná, értékelné, ismertetné. Ennek következtében e téren is, mint a jelentések minden vonatkozásában átfedés, hiány, időnként zűrzavar tapasztalható.

A világ hozzáférhető jelentésirodalmának zöme az USA-ból ered, és mivel az óriási mérvű kutatások többnyire kormányzati szervekkel kötött szerződés alapján, azok pénzügyi fedezetével folynak, nem meglepő, hogy a kormányzat által létrehozott szolgáltató intézmények, irodák a fő központjai a jelentésirodalom input-jának és output-jának. A rendelkezésre álló tájékoztatási források is jórészt innen származnak, egyrészt a referáló szolgáltatás, másrészt a forgalmazás vagy egyéb szolgáltatások termékeként. A nyilvánosságra hozott jelentések 90%-a egyébként bekerül az ehelyütt ismertetett tájékoztatási, szolgáltatási források input-jába.

A jelentésekről tájékoztató és szolgáltatást nyújtó intézmények között központi helyet foglal el az U.S. Department of Commerce szervezeti keretében 1971 óta National Technical Information Service /NTIS, Springfield,/ néven működő intézmény. Létrejöttének előzményéhez hozzátartozik, hogy a 60-as években az USA tájékoztatási politikájában bekövetkezett megújulás folytán egyre többet foglalkoznak a központi szolgáltatások kérdésével. Figyelemre méltó, hogy a jelenséget a VINITI központosított modellje is elősegítette. Az új tájékoz-

tatási politika szellemében 1964-ben létrehozták a Clearinghouse for Federal Scientific and Technical Information-t az Office of Technical Service /OTS/ és az Armed Service Technical Information Agency /ASTIA/ funkcióinak kombinálásából, azzal a feladattal, hogy az alaptudományok és műszaki tudományok körében lássa el a jelentések begyűjtésének és szolgáltatásának központi szerepét. /Ugyanezt a feladatot a mezőgazdaság terén a Library of Agriculture-re, a biológia és orvostudományok terén pedig Library of Medicine-re rótták./ Az NTIS gyűjti, rendszerezi és közreadja a szövetségi kormány által támogatott tudományos és műszaki fejlesztési kutatási jelentéseket, koncepciókat, hivatalos kiadványokat, tudományos-műszaki tárgy fordításokat, dokumentumokat és adattárakat. Kismértékben begyűjt és közread külföldi jelentéseket is. Kb. 225 szövetségi iroda, intézmény kb. évi 70 000 jelentést továbbít a depozitóriumba. Magánvállalkozásoktól és intézetektől is megkapja szerződéses kutatásaik jelentéseit. A jelentősebb kutatóhelyek, mint a National Aeronautics and Space Administration /NASA/ vagy az Atomic Energy Commission /AEC/ mágnesszalagon továbbítják információfeldolgozásuk eredményeként az adatokat, és mikrofilmlapon a jelentéseket, ami több vonatkozásban /információfeldolgozás, tezauszok egyeztetése stb./ hasznos együttműködést eredményez /30/.

Az NTIS állománya napjainkban kb. 700 000 jelentést tartalmaz, melynek 40%-a a Defence Documentation Center-től /DDC/, 23%-a az AEC-től, 16%-a a NASA-tól és 21%-a egyéb intézményektől származik /30/. Évente kb. 2,5 millió tételt forgalmaz. Mivel az NTIS pénzügyi támogatásban részesül, szolgáltatásait ennek megfelelően aránylag olcsón adja, illetve adta, mert az utóbbi években kiadványainak és szolgáltatásainak ára évről-évre nő, követve a hagyományos kiadványok világméretű áremelkedését. 1973 második felétől csak "deposit account" rendeléseket fogad el. Jellemzéséhez tartozik, hogy nehéz partner, mert állandóan változtatja szolgáltatásait, megrendelési és fizetési feltételeit. Éppen ezért éberen kell figyelni közléseit, hirdetéseit, szolgáltatásainak bevezető tájékoztató sorait. Ugyanakkor rendkívül dinamikus, érzékeny és gyorsan reagál a vevők igényére, kívánságára, reklamálására. Ennek szellemében indította el 1973 őszétől - a deposit account tulajdonosok részére - az NTIS Customer Memo c. bulletint, melyben ismerteti, propagálja szolgáltatási rendszerét és tájékoztatja az ügyfeleket az esetleges változásokról.

Az adattárból kb. 20 féle szolgáltatást nyújt. Ezek főbb típusai: kurrens bibliográfiák, a jelentések és retrospektív kutatás. Az NTIS kurrens kiadványai és szolgáltatásai közül a legfontosabb a kétfetente megjelenő bibliográfiai füzet, a Government Reports Announcements /GRA/. Előzménye: Bibliography of Scientific and Technical Research, 1946-1949; Bibliography of Technical Reports, 1949-1954; US Government Reports, 1954-1964; US Government Research and Development Reports, 1965-1970. Az 1973. évi füzetek előszava erősen hangsúlyozza a szakterületek terjeszkedését a "gazdasági" irányba. A GRA bibliográfiai füzetben meghirdetésre kerülnek az NTIS adattárába bekerülő információhordozókon, a jelentéseken kívül, illetve "reportként" más kiadványfajták, dokumentumok is, mint pl. szabadalmak, könyvek, disszertációk, bibliográfiák, kongresszusi beszámolók, előfizethető időszaki megjelenésű reportok; akár teljes terjedelemben, akár fejezetenként vagy cikkenként mint különlenyomat. A tartalmazott jelentések

számos egyéb visszatérő report-jelzet mellett, a következőkkel szerepelnek rendszeresen nagyobb mennyiségben a bibliográfiában: az "AD" a DDC, az "N" a NASA, a "PB" a Publication Board, a "COM" a Department of Commerce, az "EIS" az Environmental Protection Agency, a "TT" a fordítások, a "JPRS" a Szovjetunióból és más európai szocialista országokból származó jelentések kódja.

Hadd jegyezzük meg, hogy talán ez - a 22 tárgykör - az egyetlen, ami az évek során nem változott! Az egyes tárgykörön belül tovább részletezett témakörökbe kerülnek a tételek beosztásra. Minden tétel egyszer kerül közlésre, a régebben hirdetetteket nem publikálják újra. A jelentésekre jellemző, gondosan feltárt adatokon kívül közlik még: az árat, a beszerzési forrást /ha a kérdéses report nem hozzáférhető az NTIS-nél/; valamint csak cím adatok publikálásakor a referátumok hozzáférhetőségét a Scientific and Technical Aerospace Reports /STAR/-ban, vagy a Nuclear Science Abstracts /NSA/-ban, mivel a három intézmény és referáló szolgáltatása közötti együttműködés alapján egy-egy jelentésről csak az egyik lap hoz ismertetést, a másik kettő erre csak utal; továbbá ha egyszerű utalás /amire a több témába tartozó jelentéseknél nagy szükség van/ jelzi a részletezett adatok témaköri helyét; a deszkriptorokat, a tartalmat jelző tárgyszavakat; rövid szöveges ismertetést /200 szóig/, gyakran a szerző tollából. Pl.:

PB-225 657/6GA PC93.00/MFS/1.45
British Steel Corp., Sheffield (England). Information Services.

PRINTED CIRCUIT MANUFACTURE.

Open rept.,

L.C.F. Robinson. Oct 73, 6p SM/TN/B/1585

Descriptors: Printed circuits, Etching, Manufacturing, Great Britain.

Printed circuits are used extensively by the Process Physics Section in the development of instrumentation. Their usefulness lies in the fact that they are relatively easy to make, highly reliable and sturdy. The manual explains the method currently used to manufacture printed circuits in the Process Physics Section.

A bibliográfiai füzet kiegészítője az információkeresést elősegítő Government Reports Index /GRI/. Előzménye: Government-wide Index to Federal Research and Development Reports, 1964-1970. Az indexfüzet a referálólappal egyidőben jelenik meg és a tartalmazott jelentésekhez a következő mutatókat nyújtja: testület, témakör, szerző/k/, szerződésszerű jelzet, jelentés-jelzet szerinti. 1968 óta éves kumulációk is elősegítik a tájékozódást, ami az évközben adott kétheti indexekkel bizony elég nehézkes. Sajnálatos módon az éves indexek megjelenése nagyon késedelmes, ami eléggé érthetetlen az adattár számítógépes korszerű nyilvántartása és feldolgozása mellett.

A jelentéseket a következő információhordozókon árusítja az NTIS:

sokszorosított kiadvány /paper copy = PC/;

mikrofilmlap /microfiche = MC/;

mágnesszalag /magnetic tape/;

lyukkártya /punched card/;

mikrofilm /microfilm/.

A mikrofilmlapnak egységes ára van, a többi adathordozó ára a terjedelemtől függően változik. Nagyobb terjedelmű művek speciális áron vagy a közreadótól szerezhetők be. A mágnesszalagok ára gyakran több száz dollár.

Az NTIS egyéb szolgáltatásai:

a Fast Announcement Service az újonnan beérkezett jelentések kb. 10%-ából, az ipar számára tekintetbe jövő 57 témakörben szétsugárzott, szabadlapon, válogatott gyors tájékoztatása;

az NTIS Search, a számítógépes kutatás napok alatt, a megrendelt témában névre szólóan, 100 tételes terjedelemig referátumokat közöl a vonatkozó szakterületről. Külföldi ügyfelek részéről erősen bírált szolgáltatás /31/.

Egyik legügyesebben szervezett kurrens szolgáltatása a Selected Categories in Microfiche, SCIM, azaz válogatott témakörök szolgáltatása mikrofilmlapon. A témajegyzékben felsorolt kategóriákból a GRA és GRI füzetekkel egyidőben folyamatosan szállít jelentéseket, kizárólag mikrofilmlapon. Előnye az esetenkénti rendeléssel szemben: a gyors beérkezés és olcsóbb vétel. Hátránya: miután a SCIM témakörök nem azonosak a GRA tárgykörökkel, esetleg nem odatartozó jelentés is beérkezik a rendelő részére, valamint olyan fordítások, melyek eredetiben már az ügyfél birtokában vannak /pl. szovjet folyóiratcikkek/.

A tudományos diszciplínák közül az atomfizika területén a hazai és nemzetközi szervezetek szinte elsőként szervezték meg jelentés-központjaikat, tájékoztatási szolgáltatásaikat. Nyilvánosságra hozott jelentéseik saját és egyéb, elsősorban a jelentés-központok szolgáltatásaiban időnként többszörös átfedéssel kerülnek közzétételre. Az atomfizikai tájékoztatás vezető fóruma, a Nuclear Science Abstracts /NSA/, a US Atomic Energy Commission, /USAEC, Washington/ közreadásában jelenik meg, elsősorban munkatársai és a szerződések felek részére. A referálólap széles spektruma felöleli az atomfizika valamennyi vonatkozásában a más országokból is számba jövő folyóiratcikkeket, könyveket, kongresszusi beszámolókat, szabadalmakat és természetesen mindazokat a kutatási jelentéseket, amelyek akár "nem publikált" jelentés, akár "publikált" folyóiratcikk formájában látnak napvilágot. Egy 1969-es adat szerint a referátumok 25%-a jelentéseket ismertet. Ez a szám akkor 13 000 volt, melyből 7500 az USA-ból és 5500 más országokból származik /Kanada, Nagy-Britannia, Japán, Hollandia, az International Atomic Energy Agency és az EURATOM intézeteinek kutatási jelentései/. Az ENSZ által kezdeményezett, az atomenergia békés felhasználása érdekében létrejött megegyezésnek eredményeként az USAEC a deposit könyvtárak széles hálózata építette ki mind az USA-ban, mind külföldön, melyet 1970-től átszerveztek, és ma a következő hivatalos USAEC deposit könyvtárak léteznek /17/:

British Library Lending Division /BLL/ Boston Spa.

NTIS, Springfield

International Atomic Energy Agency /IAEA/ Vienna,
Library of Congress /LC/ Washington.

Az NSA nemzetközi szerepe háttérbe szorult az International Nuclear Information System, INIS néhány éves fennállása óta. E nemzetközi szervezet az IAEA keretében működve publikálja a kéthetente megjelenő évente két alkalommal kumulált Atomindex-et, melyben a közreműködő tagországok atomfizikai és -technikai irodalma kerül az INIS speciális szakrendszere szerint, közzétételre. A tételeknek kb. 30%-a jelentés. Az indexben felsorolt dokumentumok mikrofilmlapon és mágnesszalagon hozzáférhetőek.

A japán jelentések felderítésére kitűnő forrás a Nuclear Science Information of Japan, a Japan Atomic Energy Research Institute /Tokio/ közreadásában, mely az atomfizika területén túl, számos egyéb csatlakozó diszciplína jelentéseiről is tájékoztat /ha azokat az NSA nem referálja/.

A NASA /Washington/ világméreteken gyűjti a jelentéseket az űr-kutatás és az ezzel kapcsolatos szakterületekről, és közreadja a Scientific and Technical Aerospace Reports /STAR/ című referálólapban, mely egyéb dokumentumok között a folyamatban lévő kutatások jelentéseit is ismerteti. Az évente referált kb. 30 000 tétel fele jelentés. A NASA jelentései kb. 2-3%-ának a terjesztése korlátozott. A STAR-ban szereplő összes tételeknek kb. 20%-a hozzáférhető a NASA-nál, a többi az NTIS-nél. Mint már említettük, a két intézmény és referáló tevékenysége közötti együttműködés értelmében az NTIS referálólapja, a GRA a STAR által ismertetett jelentéseknél csak a cimdátokat közli és utal a STAR vonatkozó tételének az annotációjára. Pl.:

GRA 1973.17.

N 73-24828

Osservatorio Astronomico. Roma /Italy/.
ARABIAN ASTRONOMY AND ITS INFLUENCES.
L'ASTRONOMIA ARABA E LA SUA DIFFUSIONE.
M. Cimino. 1971. 31 p.
Language Italian.
For abstracts see STAR 11 15

STAR 1973./11/15.

N 73-24828 Osservatorio Astronomico.

Roma /Italy/.
ARABIAN ASTRONOMY AND ITS INFLUENCES.
/L'ASTRONOMIA ARABA E LA SUA DIFFUSIONE/
Massimo Cimino 1971 31 p in Italian
Avail: NTIS

Az USA-ban az egyik legnagyobb mérvű report-központ a Defense Documentation Center /DDC/, mely a US Department of Defense szervezetihez tartozik, és összegyűjt valamennyi hadügyi vonatkozású jelentést. Ezek közül a hozzáférhetőek "AD" kódot kapnak, eljutnak az NTIS gyűjteményébe és a GRA bibliográfiai füzetbe. A DDC tulajdonképpen csak saját munkatársai és a szerződő felek számára bocsát rendelkezésre.

zésre reportot. A régebbi DDC jelentésekről tájékoztat a "Defense R and D of the 1960's", melynek 1. és 2. része a bizalmas, a 3. és 4. része a korlátozás alól feloldott 400 000 jelentést foglalja egybe /32/.

Az USA-beli tájékoztatási források között említésre kívánczik még a Monthly Catalog of US Government Publications Superintendent of Documents /Washington/, mely egyéb hivatalos kiadványok között rendszeresen tájékoztat jelentésekről is.

Számos bírálat éri /31/ az előzőekben ismertetett intézményeket, irodákat, központokat. Együttműködésük ellenére sokban eltér a gyakorlatuk nemcsak a szolgáltatások módjában, de szolgáltatott információhordozók /mikrofilmlapok, illetve kicsinyített oldalak, mezők változó mérete/ formájában is. Az előzőekben említett szabványosítási törekvések egyik erőfeszítése éppen e szolgáltatások egységesítése.

Az USA szervezési kezdeményezése és a honi kutatási-fejlesztési szükségletek nyomán más országokban is sor került jelentés-központok létesítésére, jelentések hozzáféréseinek a biztosítására. Elsőként Anglia, majd nagy késéssel Nyugat-Németország is rálép erre az utra, elsősorban nagy könyvtárak feladatai közé építve a jelentés-depozitórium szerepét. Átveszik az USA szolgáltatásait, és begyűjtik a hazai közzétehető jelentésirodalmat, tájékoztatnak róluk és biztosítják szolgáltatásukat.

Angliában a jelentések legjelentősebb közreadója a United Kingdom Atomic Energy Authority /UKAEA//33/ különböző létesítményei és a Department of Trade and Industry; ezenkívül az egyetemek, kutatóintézetek, tudományos társaságok, szakmai egyesületek, valamint az ipar. A legtöbb kormányzati fedezettel folyó nyílt minősítésű kutatási jelentés hozzáférhető, azaz megvásárolható az HMSO-nál. A British National Bibliography is tartalmazza az UKAEA jelentései közül azokat, melyeket a HMSO árusít.

A jelentésirodalom egyik központi gyűjtőhelye és forgalmazója a British Library, Lending Division /BLL/ Boston Spa. Állományában a lehető teljességgel gyűjti az Angliában hozzáférhető, korlátozás alól feloldott, valamint a világ minden részéből, elsősorban az USA-ból beszerezhető jelentéseket. A korlátozás feloldását illetően az angol álláspont sokkal merevebb, mint az amerikai, és ezért az angol jelentések száma is lényegesen kevesebb /17/, évente kb. 2500-3000. A külföldi jelentésekből óriási - jelenleg kb. 1 millió egységből álló - gyűjteményébe teljességgel beszerzésre kerül az NTIS-nél hozzáférhető dokumentumanyag, továbbá a RAND /Rand Corporation, USA/ jelentések, lévén a BLL ezek depozit-könyvtára Angliában, valamint régebbi USA-jelentések, és más országok és nemzetközi szervezetek atomenergiái jelentései stb.

A BLL Announcement Bulletin. A Guide to British Reports, Transactions and Theses havonta megjelenő bibliográfiai füzet tájékoztat a legújabb angliai jelentésekről, fordításokról, továbbá az egyetemen elfogadott disszertációkról. A jelentések tárgykörök szerint csoportosítva szöveges ismertetés nélkül a következő adatokkal jelennek

meg: cím, szerző/k/, közreadó testület, report-jelzet, BLL azonosítási szám, beszerzési lehetőség, kibocsátás időpontja, terjedelem, ár. A könyvtár állományában lévőkről xerox-másolat. mikrofilm vagy mikrofilmlap rendelhető kupon ellenében. Az angol jelentésszolgáltatás drágább, mint az USA-beli NTIS-é.

Számottevő jelentésgyűjtemény áll rendelkezésre még a British Library, Science Reference Library, Holborn Division, London, állományában nemcsak a természettudományok és műszaki tudományok, hanem a mezőgazdaság, erdészet, geológia szakterületéről is. E jelentések nem mindegyike hordozza a "report" megnevezést, jó részük mint "bulletin", "research paper" kerül napvilágra, de tartalmuk szerint kétségtelenül a jelentésirodalom körébe tartoznak. A könyvtár gyűjteményében hozzáférhető angol jelentések legszámottevőbb közreadói: UKAEA, Ministry of Defence, Department of the Environment stb. Ezenkívül megtalálhatók az ismert USA-beli és egyéb, főleg atomenergiái jelentések nagy része. A jelentés-sorozatokról tájékoztatnak: a "Periodical publications in the NRLSI, 1969/71"; a "Periodical News, Official Journal /Patents/". A jelentések helybeni betekintésre, illetve másolatban hozzáférhetők /34/.

Jelentések további fontos gyűjtőhelye és forgalmazója Angliában a Department of Trade and Industry keretében működő Technology Reports Centre, TRC /Orpington/. A BLL Announcement Bulletin-ben felsorolt, valamint külföldi, főleg USA-beli jelentéseket referálja folyóiratában, az "R and D Abstracts"-ben /Research and Development Abstracts of Science and Technology Reports/. A közölt tételek szakbeszámoló /22 témakör/ és formája megegyezik az NTIS által kibocsátott GRA témaköreivel, kivéve a deskriptorokat, amelyek a TRC kiadványából hiányoznak. A referált és forgalmazott jelentések nagy része amerikai, más részük csak a BLL-től szerezhető be. A papírmások ára változó, ezt mindig feltüntetik, a mikrofilmlapok ára egységes. 1972 óta négy témakörben külön szakosított bulletint bocsát ki az "R and D Abstracts" előfizetői részére, térítésmentesen.

A legjelentősebb jelentésforrásokon kívül megemlítendő még, hogy számos kutatóhely, intézet társaság ad közzé jelentéseket és jegyzéket ezekről, melyek csere, bekérés formájában általában hozzáférhetők. Ilyenek pl. British Iron and Steel Industry Research Association két évente megjelenő "Open report list", vagy a National Engineering Laboratory havi jegyzéke, a "List of reports".

A Német Szövetségi Köztársaságban a hazai jelentésirodalom helyzete a legutóbbi időkig eléggé feltáratlan volt. Mint azt már az előző fejezetekben említettük, egyesek bekerültek a könyvkiadás csatornáiba. Néhány nagy hírű intézmény, elsősorban az atomfizika, repüléstechnika, űrhajózás körében közreadott jelentéseket folyóirataiban, sorozataiban. Így pl. a Kernforschungsanlage, Jülich; Deutsche Gesellschaft für Flugwissenschaften, Bonn.

A német jelentések szervezett gyűjtésére, bibliográfiai feltárására és szolgáltatására 1969-ben került sor, amikor a Technische In-

formationsbibliothek /TIB/ Hannover, elkezdte gyűjteni azokat a kereskedelmi forgalomba nem kerülő kutatási és műszaki fejlesztési jelentéseket a természettudományok és alkalmazott tudományok köréből, melyek az egyetemi, főiskolai, ipari kutatóintézetektől származnak.

A TIB kutatási és műszaki fejlesztési jelentésgyűjteményéről 1971 óta folyamatosan - csak kissé ritka időközökben és ehhez képest nem túl nagy terjedelemben - tájékoztat a Deutsche Forschungsberichte /előbb: Deutsche Forschungsberichte. Neueingänge/ c. ingyenes jegyzékben.

A bibliográfiai jegyzék 15 tárgykörben, hagyományos könyvtári bibliográfiai adatközléssel, ismertetés nélkül sorolja fel az egyes tételeket. Ujabban szerzői, tárgyköri és jelentésszám szerinti mutatók segítik az információkeresést. A bibliográfiai tájékoztatásban 1973 óta közreműködik a Zentralstelle für Atomkernenergie-Dokumentation /ZAED/, Leopoldshafen, is; a jegyzék második fele a ZAED könyvtárában fellelhető atomfizikai és atomenergiái jelentéseket is tartalmazza az INIS rendszer tematikai beosztása és adatközlési formája szerint. A következő számok tovább bővülnek a Zentralstelle für Luft- und Raumfahrt-Dokumentation und Information /ZLDI/ tételeinek közreadásával - a TIB előzetes híradása szerint. A tájékoztatáson kívül a TIB gyűjteménye is kiszélesül a ZAED és ZLDI jelentéseivel. A TIB szolgáltatásának, a Deutsche Forschungsberichte c. kiadványnak a legnagyobb érdeme, hogy hirt ad az eddigi bibliográfiailag feltáratlan német jelentésekről /35/.

A TIB a német jelentéseken kívül 1966 óta rendszeresen beszerzi a GRA-ban közzétett USA-beli jelentéseket; ez a gyűjteményük évente kb. 20 000 egységgel gyarapszik. 1968 óta teljességgel gyűjtik a Rand-jelentéseket. A TIB a sokszorosított jelentésekről xerox-másolatot bocsát rendelkezésre, míg a mikromásolatokról /csakúgy mint a ZAED és ZLDI/ az Arbeitsstelle für Reprotechnik des Instituts für Dokumentationswesen, IDW-repro, Frankfurt/M. szolgáltat rendelésre nagytást, másolatot.

Az e fejezetben ismertetett report-könyvtárak, intézmények és szolgáltatásaik a legjelentősebbek. A kifejezetten jelentések forgalmazására, szolgáltatására alakult intézményeken kívül a szakmai és tudományos egyesületek, társaságok, a különböző kutatóhelyek, pl. kutatóintézetek, egyetemek, ipari kutató laboratóriumok is közreadnak jelentéseket, melyeknek nagy része megvásárolható, illetve megrendelhető, de beszerzésükhöz közvetlen kapcsolatfelvétel, esetleg kiadványcsere kialakítása a legcélszerűbb.

BIBLIOGRÁFIAI JEGYZÉK II.

- /30/ URBACH, P.: Agency co-operation in processing technical report literature. = Journal of Chemical Documentation, 13.k. 2.sz. 1973. p.69-72.
- /31/ The user group technique in action. = Special Libraries, 64.k. 1.sz. 1973.jan. p.34-46.
- /32/ Special Libraries, 62.k. 10.sz. 1971.okt. p.452. = DDC technical reports.
- /33/ Guide to UKAEA documents. 5.ed. London, United Kingdom Atomic Energy Authority, 1973. 48 p.
- /34/ Report literature in the UK. = ASLIB Proceedings, 1973.aug. p.320-324.
- /35/ Report-Literatur bei der Technischen Informationsbibliothek. 1973.jun. 2 p.

DÁCZER Éva: A reportirodalom. II. Tájékoztatási, beszerzési források. Report-központok

A jelentésirodalommal kapcsolatos tájékoztatás - ma meglévő, kialakult formájában - kutatásokat összefogó, illetve jelentéseket gyűjtő, szolgáltató intézmények, ügynökségek, valamint könyvtárak kezében van. A világ hozzáférhető jelentésirodalmának zöme az USA-ból ered, és a kormányzat által létrehozott szolgáltató intézmények, irodák a fő központjai a jelentésirodalom input-jának és output-jának. Központi helyet foglal el az U.S. Department of Commerce szervezeti keretében a National Technical Information Service /NTIS/, Springfield, intézmény. Gyűjti, rendszerezi és közreadja a szövetségi kormány által támogatott tudományos és műszaki fejlesztési kutatási jelentéseket, koncepciókat, dokumentumokat és adattárakat. Kurrens kiadványai és szolgáltatásai közül a legfontosabb a kéthetente megjelenő bibliográfiai füzet, a Government Reports Announcements /GRA/ és az információkeresést elősegítő Government Reports Index /GRI/. Az NTIS egyéb fontos szolgáltatásai: a Fast Announcement Service; NTIS Search; Select-ed Categories in Microfiche, SCIM.

A tudományos diszciplínák közül az atomfizika területén a hazai és nemzetközi szervezetek szinte elsőként szervezték meg jelentésköz-

pontjaikat, tájékoztatói szolgáltatásaikat. Az atomfizikai tájékoztatás egyik vezető fóruma a Nuclear Science Abstracts /NSA/ a US Atomic Energy Commission /USAEC/, Washington, közreadásában. Fontos még az International Atomic Energy Agency /IAEA/ keretében működő INIS tájékoztatás kéthetente megjelenő, évente két alkalommal kumulált Atomindex-e. A japán jelentések felderítésére kitűnő forrás a Nuclear Science Information of Japan.

Az űrkutatás és ezzel kapcsolatos szakterületekről a National Aeronautics and Space Administration /NASA/, Washington, világméretben gyűjti a jelentéseket és közreadja a Scientific and Technical Aerospace Reports /STAR/ c. referálólapban.

Angliában a jelentésirodalom egyik központi gyűjtőhelye és forgalmazó a British Library, Lending Division /BLL/, Boston, Spa. Állományában a lehető teljességgel gyűjti az Angliában hozzáférhető, korlátozás alól feloldott, valamint a világ minden részéből, elsősorban az USA-ból beszerezhető jelentéseket. A BLL Announcement Bulletin. A Guide to British Reports, Translations and Theses havonta megjelenő bibliográfiai füzet tájékoztat a legújabb angliai jelentésekről, fordításokról. Jelentések másik fontos gyűjtőhelye és forgalmazója Angliában a Department of Trade and Industry keretében működő Technology Reports Centre /TRC/ Orpington. A BLL Announcement Bulletin-ben felsorolt, valamint külföldi, főleg USA-beli jelentéseket referálja folyóiratában, az R and D Abstracts-ben.

A Német Szövetségi Köztársaságban a német jelentések szervezett gyűjtésére, bibliográfiai feltárására és szolgáltatására 1969-ben került sor, amikor a Technische Informationsbibliothek /TIB/, Hannover, elkezdte gyűjteni a kereskedelmi forgalomba nem kerülő kutatási és műszaki fejlesztési jelentéseket a természettudományok és alkalmazott tudományok köréből, melyek az egyetemi, főiskolai, ipari kutatóintézetektől származnak. A jelentésgyűjteményéről 1971 óta folyamatosan - csak kissé ritka időközökben és ehhez képest nem túl nagy terjedelemben - tájékoztat a Deutsche Forschungsberichte /előbb: Deutsche Forschungsberichte. Neueingänge/ c. ingyenes jegyzékben.

Mrs. DÁCZER, É.: Report literature.II.Sources of information and acquisition. Report centres

Information on report literature - in its present state - is handled by establishments, agencies and libraries collecting and disseminating reports. Most of the report literature readily available originates in the USA where government supported institutions fulfill the tasks of input and output centres of report literature.

The National Technical Information Service /NTIS/, Springfield, functions within the U.S. Department of Commerce. It collects processes and disseminates scientific and technical reports, projects, documents and data supported by the Federal Government. Among its current publications and services the most significant are the Government Report Announcements /GRA/, a bibliography published bi-weekly, and the Government Reports Index /GRI/ intended for facilitating information searches. Other important services of the NTIS include the Fast Announcement Service the NTIS Search, and the Selected Categories in Microfiche, SCIM.

Among the disciplines of science it was the field of nuclear physics where national and international organizations first organized report centres and information services. One of the leading information services in nuclear physics is the Nuclear Science Abstracts /NSA/, published by the U.S. Atomic Energy Commission /USAEC/, Washington. Another important biweekly publication is the INIS Atomindex with semiannual cumulations, published by the International Atomic Energy Agency, Vienna. The Nuclear Science Information of Japan serves as an excellent source of information on Japanese research in this field.

The National Aeronautics and Space Administration /NASA/, Washington, collects reports on space research and related fields from all over the world and publishes the abstracting journal Scientific and Technical Aerospace Reports /STAR/.

The British Library's Lending Division /BL/ is one of the central organs collecting and disseminating report literature in the United Kingdom. It intends to build up a fairly complete collections of non-classified British reports and of reports available in other countries, first of all in the USA.

The monthly bibliography entitled BL/ Announcement Bulletin. A Guide to British Reports, Translations and Theses provides information on the most recent British reports and translations. The Technology Reports Centre /TRC/, Orpington, is another important collecting and disseminating agency functioning within the Department of Trade and Industry. Its journal, the R and D Abstracts includes abstracts of reports listed in the BL/ Announcement Bulletin as well as foreign, mainly USA reports.

In the German Federal Republic systematic collection processing and disseminating reports started in 1969 when the Technische Informationsbibliothek /TIB/, Hanover started its collection of research and technical reports in the field of natural and applied sciences not available through commercial channels proposed by universities and industrial research institutions. The Deutsche Forschungsberichte /formerly Deutsche Forschungsberichte, Neueingänge/ published since 1971 provides information - although not too frequently and not too extensively - on these reports. It is available free of charge from the TIB.

ДАЦЕР, Э.: Репорты. Информация о репортах и их распространители. Центры репортов

Информированием о репортах (репорт - американское название для отчетов о научно-исследовательских работах) занимаются в основном институты или агентства, коллекционирующие и распространяющие отчеты и также библиотеки. Подавляющее большинство репортов происходит из США, а главными центрами ввода и вывода являются государственные институты и бюро. В организационных рамках U.S. Department of Commerce центральное место занимает институт National Technical Information Service /NTIS/, Springfield. Он коллекционирует, систематизирует и выпускает отчеты, концепции и документы, связанные с научно-исследовательскими работами, проведенными с финансовой помощью государства. Среди его изданий и служб наиболее важными являются: Government Reports Announcements /GRA/ - библиография, выходящая раз в две недели, и Government Reports Index /GRI/, позволяющий и поиск информации. Другие важные службы NTIS: Fast Announcement Service; NTIS Search; Selected Categories in Microfiche, SCIM.

Среди научных дисциплин отечественные и международные организации первыми в области ядерной физики организовали центры отчетов и соответствующие информационные службы. Главным изданием в области ядерной физики является Nuclear Science Abstracts /NSA/, выпускаемое US Atomic Energy Commission /USAEC/, Washington. Важным изданием является еще Atomindex, выходящее раз в две недели. Данное издание выпускается организацией INIS, функционирующей в рамках International Atomic Energy Agency /IAEA/. Два раза в год издается сводный каталог Atomindex. Японские отчеты отражаются в издании Nuclear Science Information of Japan.

В области исследования космического пространства коллекционируются и выпускаются отчеты организацией National Aeronautics and Space Administration /NASA/, Washington в реферативном журнале Scientific and Technical Aerospace Reports /STAR/.

В Англии центром и главным распространителем репортов является British Library, Lending Division /BLL/, Boston, Sap. Он по возможности полностью собирает английские открытые отчеты и отчеты других стран, в первую очередь США. Ежемесячное библиографическое издание BLL Announcement Bulletin. A Guide to British Reports, Translations and Theses информирует об английских отчетах и о разных переводах. Другим важным центром и распространителем репортов является Technology Reports Centre /TRC/ Orpington, функционирующее в рамках Department of Trade and Industry. В его реферативном журнале R and D Abstracts реферировются отчеты, взятые из BLL Announcement Bulletin и зарубежные отчеты, главным образом отчеты из США.

В Федеративной Республике Германии коллекционирование, библиографическое раскрытие и распространение репортов началось в 1969 г., когда Technische Informationsbibliothek /TIB/, Hannover начало собирать отчеты в области науки и техники, проведенные в университетах, вузах и научно-исследовательских институтах. С 1971 г. выпускается бесплатное издание Deutsche Forschungsberichte /раньше Deutsche Forschungsberichte. Neueingänge/, информирующее о репортах.

Frau DÁCZER, É.: Die Report-Literatur, II. Informations- und Bezugsquellen. Report-Zentren

Die Information über die Report-Literatur befindet sich - in ihrer heutigen ausgeprägten Form - in den Händen von Institutionen oder Bibliotheken, die Forschungsberichte sammeln, bearbeiten und über sie informieren. Der grösste Teil der in der Welt zugänglichen Report-Literatur stammt aus der USA, wo durch die Regierung errichteten Dienststellen und Büros die hauptsächlichsten input- und output-Zentren der Report-Literatur sind.

Eine zentrale Stellung im Rahmen des US Department of Commerce nimmt das National Technical Information Service /NTIS/, Springfield, ein. Dieses sammelt, ordnet und reproduziert wissenschaftliche und technische Forschungs- und Entwicklungsberichte, sowie ähnliche Dokumente und Datensammlungen, die aus durch die Regierung unterstützten Forschungsvorhaben stammen. Unter seinen laufenden Publikationen sind die zweiwöchentlich erscheinenden bibliographischen Hefte Government Reports Announcements /GRA/ und der die Informationsrecherche unterstützende Government Reports Index /GRI/ die wichtigsten. Weitere beachtenswerte Publikationen des NTIS sind: Fast Announcement Service; NTIS Search; Selected Categories in Microfiche SCIM.

Von den wissenschaftlichen Disziplinen war beinahe überall die Atomphysik die erste, wo einheimische und internationale Organisationen Report-Zentren und Informationsdienste aufgebaut haben. Eines der führenden Veröffentlichungen der atomphysikalischen Information stellt die von der US Atomic Energy Commission /USAEC/, Washington, herausgegebene Nuclear Science Abstracts /NSA/ dar. Wichtig ist auch der jährlich zweimal kumulierte zweiwöchentlich erscheinende INIS Atomic Index of the International Atomic Energy Agency /IAEA/, Wien. Zur Erschliessung der japanischen Berichte bietet das Nuclear Science Information of Japan eine vorzügliche Quelle.

Über Raumforschung und ihre angeschlossenen Fachbereiche werden durch die National Aeronautics and Space Administration /NASA/, Washington, die Berichte aus aller Welt gesammelt und in dem Referateblatt Scientific and Technical Aerospace Reports /STAR/ herausgegeben.

In Grossbritannien sammelt die zentrale Sammel- und Vertriebsstelle British Library, Lending Division /BLL/, Boston, Spa. die im Lande zugänglichen und die aus allen Teilen der Welt, aber vornehmlich aus der USA beschaffbaren Berichte. Die monatlich erscheinende Bibliographie BLL Announcement Bulletin. A Guide to British Reports, Translations and Theses bietet Information über die neuesten Berichte und Übersetzungen aus Grossbritannien. Eine weitere wichtige Sammel von Berichten ist das im Rahmen des Department of Trade and Industry funktionierende Technology Reports Centre, Orpington. Dieses referiert in seiner Zeitschrift R and D Abstracts die im BLL Announcement Bulletin aufgezählten sowie die ausländischen, hauptsächlich aus den USA stammenden Berichte.

In der Bundesrepublik Deutschland begann das systematische Sammeln, bibliographische Erschliessen und die Preisgabe einheimischer

Forschungsberichte in 1969 als die Technische Informationsbibliothek /TIB/, Hannover, die Forschungs- und Entwicklungsberichte aus dem Kreis der Naturwissenschaften und der angewandten Wissenschaften zu sammeln begann, die aus Universitäts-, Hochschul- und Industrieforschungsstellen stammten und die im Handel nicht erhältlich sind. Über diese Reportsammlung wird seit 1971 laufend - wenn auch in ziemlich grossen Zeitabständen und in nicht zu grossem Umfang - in der unentgeltlichen Liste Deutsche Forschungsberichte /früher Deutsche Forschungsberichte. Neueingänge/ Information geboten.

